सुधारित बीज भांडवल योजना

महाराष्ट्र शासन,
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,
शासन निर्णय, क्र. इपीपी १०९२/१३१९१/[६३५८]/उद्योग-१८,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ३० सप्टेंबर, १९९३.

पहा :

१] शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. एसएसआय ४०७४/४१२६४/उद्योग-२, दि. १९ फेब्रुवारी, १९७५.
२] शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. इपीपी १०७५/६१६/उद्योग-१३, दि. ३ मे १९७६.
३] शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. इपीपी १३७८/३६८५/उद्योग-१३, दि. ३१ जुलै १९७८.
४] शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. इपीपी १०९२/६३९४/उद्योग-१८, दि. १९ ऑगस्ट १९९२.

प्रस्तावना :

शासनाची सुशिक्षित बेरोजगारांना बीज भांडवल सहाय्याची योजना १९७६-७७ पासून उद्योग संचालनालय व प्रादेशिक विकास महामंडळ यांच्या मार्फत राबविण्यात येत आहे. दरम्यानच्या काळात सन १९८३ पासून केंद्र शासनाच्या व बँकांच्या उद्योजकांसाठी वित्तीय सहाय्याच्या विविध लक्षगटांकरिता उच्च वैशिष्ठ्यांमधील थोड्याफार फरकाच्या अनेक योजना राबविण्यात येत आहेत. तथापि, या सर्व योजनांचा एकत्रित विचार केला असता बेरोजगारांचा काही लक्षगट वित्तीय सहाय्याच्या योजनांपासून वंचित रहात असल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आलेले आहे. आठव्या पंचवार्षिक योजनेचे रोजगार निर्मितीची संधी व रोजगार निर्मितीचे महत्वाचे उद्दिष्ट लक्षात घेता राज्यात मोठ्या प्रमाणावर रोजगार निर्मितीची संधी उपलब्ध करून देण्याच्या हेतूने या सर्व योजनांमधून वंचित असलेल्या बेरोजगारांच्या लक्षगटास शासनाच्या सहाय्यकारी योजनेमध्ये समाविष्ट करण्याबाबत शासन विचाराधीन होते. महाराष्ट्राचे नवीन औद्योगिक धोरण १९९३ नुसार बीजभांडवल सहाय्य योजनेची केंद्र शासनाच्या राष्ट्रीय समभाग निधी योजनेशी सांगड घालून आणि पुनर्रचना करून सदरहू योजनेच्या अंमलबजावणीचे काम जिल्हा उद्योग केंद्राकडे सोपविण्याचा निर्णय शासनाने घेतलेला आहे.

केंद्र शासनाच्या व बँकांच्या विविध योजनांचा परिपूर्ण लाभ घेणाऱ्या बेरोजगारांपैकी उर्वरित बेरोजगारांसाठी स्वयंरोजगार/रोजगार उपलब्ध व्हावा यादृष्टीने बीज भांडवल सहाय्य योजनेमध्ये सुलभीकरण करून सुधारणा करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

सुशिक्षित बेरोजगारांना बीजभांडवल सहाय्य देण्याच्या महाराष्ट्र शासनाच्या योजनेची खाली नमूद केलेली सुधारित योजना विहित करण्यात येत आहे.

१.२ योजनेचे नांव :- "बीजभांडवल योजना"

१.३ योजनेचा उद्देश :- १९७२-७३ साली केंद्र शासनाने सुशिक्षित बेरोजगारांना लघु उद्योग, सेवा उद्योग किंवा इतर विविध प्रकारच्या धंद्यामधून स्वयंरोजगारासाठी प्रवृत्त करण्याच्या दृष्टीने सहाय्य करणे हा उद्देश ठेवून पूर्वीची योजना तयार केली होती. हा उद्देश अधिक परिणामकारकरित्या अंमलात आणण्यासाठी, योजनेच्या काही [illegible] औद्योगिकीकरणाच्या दृष्टीने फेरबदल करण्यात आलेले असून सुधारित योजना अधिक व्यापक करण्यात येत आहे.

१.४ अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा :- उद्योग संचालनालय व त्यांच्या अधिपत्याखाली येणारी जिल्हा उद्योग केंद्रे, मुंबई आणि मुंबई उपनगर जिल्ह्यांसाठी उद्योग सह संचालक, मुंबई प्रादेशिक विभाग, मुंबई.

१.५. लाभार्थींची पात्रता :- १८ ते ५० वर्ष वयोगटातील किमान इयत्ता ७ वी

१.५.१ पास असणारी स्थानिक व्यक्ती किंवा कायदेशीर तरतुदींप्रमाणे एकत्र आलेल्या अशा व्यक्तींचा समूह परिच्छेद १.५.३ मधील तरतुदींच्या अधीन राहून, या योजनेचा लाभ मिळण्यास पात्र राहतील. तथापि, अर्जदाराच्या अंगभूत अशा विशेष कला व कौशल्यांच्या आधारावर शैक्षणिक पात्रता शिथिल करण्याचे अधिकार उद्योग संचालनालयाच्या प्रादेशिक अधिकाऱ्यांना प्रदान करण्यात येत आहेत.

१.५.२ अर्जदारांपैकी एखादी व्यक्ती आधीच नोकरी करीत असेल तर अशा व्यक्तीने या योजनेअंतर्गत कर्ज मंजूर झाल्यानंतर कर्ज वितरित होण्यापूर्वी नोकरीतून राजीनामा देणे आवश्यक आहे. तथापि, अर्ज करताना नोकरीतून राजीनामा देण्याचे हमीपत्र देणे आवश्यक राहील.

१.५.३ भागीदारीतील संस्था, खाजगी मर्यादित कंपनी आणि सहकारी संस्थांच्या उत्पादक घटकामधील बीज भांडवल योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र व्यक्ती बहुसंख्येने असून सक्रिय असतील आणि प्रकल्पातील त्यांचे समभाग भांडवल किमान ७६ टक्के असेल तर असे उद्योग घटक बीज भांडवल योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र ठरतील.

१.६ योजनेचे व्याप्तीक्षेत्र [कव्हरेज] :- बीजभांडवल सहाय्य देय असलेल्या उद्योग/व्यवसायांची यादी सोबतच्या परिशिष्ट-१ मध्ये दिलेली आहे.

१.७ बीजभांडवल सहाय्याचा आकृतिबंध

...३

१.७.१ बीजभांडवल कर्जाचे प्रमाण बँका/वित्तीय संस्थांनी मंजूर केलेल्या प्रकल्प खर्चाच्या १५% राहील. तथापि रु. १.०० लाख पेक्षा कमी प्रकल्प खर्च असलेल्या प्रकरणांमध्ये बीजभांडवल कर्जाचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे राहील.

१. सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभधारकांसाठी आर्थिक दुर्बल घटकांतर्गत मोडत असल्यास
आणि
मागासवर्गीय लाभधारकांसाठी आर्थिक दुर्बल घटकांतर्गत मोडत नसल्यास } २०%

२. मागासवर्गीय लाभधारकांसाठी आर्थिक दुर्बल घटकांतर्गत मोडत असल्यास २२½ %

१.७.२ बीजभांडवलाची कमाल मर्यादा रु. १.५ लाख एवढी राहील.

१.८ प्रकल्पाची किंमत :- या योजनेमध्ये पात्र उद्योग/व्यवसायाच्या प्रकल्प खर्चाची कमाल मर्यादा रु. १०.०० लाख राहील. उद्योग घटकाच्या प्रकल्प खर्चामध्ये एकूण स्थिर भांडवली गुंतवणूक व खेळत्या भांडवलाचे सीमांतिक भांडवल अंतर्भूत राहील.

१.९ बीज भांडवल रकमेवर आकारावयाचे व्याज :-

१.९.१ बीजभांडवलाची रक्कम मुदत कर्ज [सॉफ्ट लोन] म्हणून दरसाल १०% व्याजाने देण्यात येईल.

१.९.२ लाभार्थींनी परतफेड केलेली रक्कम प्रथम व्याजापोटी जमा करून उर्वरित रक्कम मुद्दलापोटी जमा केली जावी.

१.१० बीजभांडवल कर्जाची परतफेड करण्याचा कालावधी :- बीजभांडवल कर्जाच्या परतफेडीचा कालावधी एकूण ७ वर्षांचा असून त्यामध्ये सुरुवातीच्या तीन वर्षांचा विलंबावधी समाविष्ट राहील. म्हणजेच बीजभांडवल मिळाल्यापासून तीन वर्षांनंतर परतफेड सुरू होईल व ती ७ वर्षांमध्ये पूर्ण होईल. विलंबावधीतील संचित व्याजाची रक्कम विलंबावधीनंतर एकरकमी वसूल केली जाईल. उर्वरित चार वर्षांच्या कालावधीमध्ये मुद्दल व व्याजाची रक्कम वार्षिक हप्त्यामध्ये वसूल केली जाईल.

१.११ कार्यपद्धती :- जिल्हा उद्योग केंद्राने संभाव्य लाभार्थींना शोधावे, मेळावा, चर्चासत्र, प्रशिक्षण यांद्वारे स्वयंरोजगारासाठी प्रवृत्त करावे. या योजनेचा लाभ घेऊ इच्छिणाऱ्यांनी विहित नमुन्यात कर्जासाठी जिल्हा उद्योग केंद्राकडे अर्ज करावा. असा अर्ज कार्यबलाकडून [टास्कफोर्स कमिटी] शिफारस झाल्यानंतर बँकेकडे पाठविला जाईल. बँकेने मंजूर केलेल्या प्रकरणातील बीजभांडवल जिल्हा उद्योग केंद्राकडून बँकेमार्फत लाभार्थींना वितरित करण्यात येईल. त्यापुढे लाभार्थीनिहाय लेखे ठेवण्याचे व त्याची वसुली करण्याचे सर्व काम जिल्हा उद्योग केंद्राकडून केले जाईल.

..४

१.१२ बीजभांडवल कर्जाचा गैरवापर आढळल्यास किंवा परतफेड न केल्यास करावयाची कारवाई :-

१.१२.१ लाभार्थींनी बीजभांडवल कर्जाचा गैरवापर केला किंवा खोटी माहिती पुरवून योजनेचा लाभ घेतल्याचे तसेच योजनेच्या अटी व शर्तींचा भंग केल्याचे आढळल्यास सदर बीजभांडवलाची रक्कम एकरकमी वसूल करण्यात यावी व त्यावर दरसाल दर शेकडा २४ टक्के दराने व्याज आकारण्यात यावे.

१.१२.२ तसेच बीजभांडवल कर्जाच्या रकमेची विहित कालमर्यादेत परतफेड करण्यात आली नाही तर थकलेल्या रकमेवरसुद्धा द.सा.द.शे. २४ टक्के दराने व्याज आकारण्यात यावे.

१.१२.३ नियमित पद्धतीने बीजभांडवल कर्ज व त्यावरील व्याजाची वसुली करणे शक्य नसल्यास थकीत रकमेची वसुली "महसूल थकबाकी" म्हणून वसूल करण्यात यावी.

२. वर नमूद केलेली सुधारित योजना दि. १ ऑक्टोबर, १९९२ पासून अमलात येईल. ज्या व्यक्तींना विभागीय विकास महामंडळाकडून बीजभांडवल देण्यात आले असेल, त्या सर्व प्रकरणी बीजभांडवल कर्ज व त्यावरील व्याज वसूल करण्याची कार्यवाही संबंधित विभागीय विकास महामंडळाने करावयाची आहे.

३. बीजभांडवल वितरण करताना शासन मान्य कौशल्यावर आधारित अभ्यासक्रम पूर्ण केलेल्या बेरोजगारांना प्राधान्य देण्यासंबंधीचे जे आदेश शासन निर्णय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. [illegible] १०९२/६३६४/उद्योग-१८, दि. १९ ऑगस्ट १९९२ अन्वये प्रसृत करण्यात आलेले आहेत. ती मार्गदर्शक तत्त्वे या सुधारित योजनेला लागू राहतील.

४. हा शासन निर्णय, नियोजन विभाग व वित्त विभागाच्या सहमतीने, वित्त विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. [illegible] ६२७/व्यय-१६, दि. ४.७.९२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

[र.भा. उपाध्ये]
शासनाचे उप सचिव

सोबत - एक

प्रति,
विकास आयुक्त [उद्योग], मुंबई.

...५

सर्व विभागीय आयुक्त व आणि अपर उद्योग संचालक.
सहसंचालक [उद्योग] नागपूर/पुणे/नाशिक/औरंगाबाद प्रदेश.
अधीक्षकीय उद्योग अधिकारी, कोकण विभाग/अमरावती विभाग.
सहसंचालक, मुंबई महानगर प्रदेश, धर्मादाय आयुक्त कार्यालय इमारत, वरळी, मुंबई.
सर्व जिल्हाधिकारी आणि उप आयुक्त [उद्योग].
सर्व महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्रे.
महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ [लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा], मुंबई.
महालेखापाल, महाराष्ट्र-२ [लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा], नागपूर.
निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
वित्त विभाग, व्यय-१६/पीपूरी, मंत्रालय, मुंबई.
नियोजन विभाग, योजना-१७, मंत्रालय, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, कोकण विकास महामंडळ, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, पश्चिम महाराष्ट्र विकास महामंडळ, पुणे.
व्यवस्थापकीय संचालक, मराठवाडा विकास महामंडळ, औरंगाबाद.
व्यवस्थापकीय संचालक, विदर्भ विकास महामंडळ, नागपूर.
निवड नस्ती [उद्योग-१८].

शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्र. बीजभां १०९२/१३१९१/[६३५६]/उद्योग-१८, दि. ३० सप्टेंबर १९९३चे सहपत्र.

परिशिष्ट - १

(१) बीजभांडवल योजनेंतर्गत सहाय्यासाठी पात्र व्यवसायांची सूची

१. लघु उद्योग, लघु सेवा व व्यवसाय [उद्योगासंबंधी] उपक्रम, महाराष्ट्र लघु उद्योग यात प्रमाणित नोंदणीस पात्र असे उद्योग व सेवा उद्योग.

२. घाऊक व किरकोळ विक्री व सेवा व्यवसायासाठीचे उपक्रम.

३. वाहतूक व्यवसाय.

४. वैद्यकीय व्यवसाय व आरोग्य सेवा उपक्रम.

५. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय, इ. बाबींशी संलग्न सेवा व व्यवसाय उपक्रम.